

Vad förändrar en människa?

En predikan av pastor Thomas Floyd

Det finns en särskild sorts stillhet som kan komma över en människa framför en gammal anteckningsbok.

Man hittar den längst in i en byrålåda. Några rader från en nyårsafton, eller från en kväll när livet för en gångs skull kändes tydligt. Där står, med ens egen handstil: mer tålamod. Mindre jäkt. Sluta skjuta upp det som betyder något. Så ser man på året och börjar räkna. Sju år har gått. Kanske tio. Och listan kunde ha skrivits i går.

Åren har gått, och mönstren har följt med. Och någonstans inom en väcks en fråga: varför är det så här? Jag tror att det ögonblicket – med den gamla listan i handen – är ett av de mest andliga ögonblick vi har. För frågan som föds där är större än den först verkar.

Läsningar:

Markusevangeliet 7:14-23

Jesus kallade till sig folket på nytt och sade: "Hör på mig allesammans och förstå: Ingenting som utifrån går in i människan kan göra henne oren, men det som går ut ur människan, det orenar henne." När han hade lämnat folket och kommit hem, frågade hans lärjungar vad han menade med denna liknelse. Han svarade dem: "Är ni också oförståndiga? Inser ni inte att det som utifrån går in i människan inte kan göra henne oren, eftersom det inte går in i hennes hjärta utan ner i magen och ut på avträdet?" Därmed förklarade han all mat för ren. Och han tillade: "Det som går ut ur människan, det gör henne oren. Ty inifrån, från människans hjärta, utgår onda tankar, otukt, stöld, mord, äktenskapsbrott, girighet, ondska, svek, lösaktighet, avund, hädelse, högmod och dårskap. Allt detta onda kommer inifrån och gör människan oren."

Läran om livet # 110

Begär efter det som är ont, vilket utgör människans ingrodda natur från födseln, avlägsnas inte annat än av Herren allena, för Herren strömmar in från det andliga in i det naturliga, medan vi från oss själva gör det motsatta, och en inströmning från det naturliga till det andliga är emot ordningen och har ingen inverkan på våra begär och avlägsnar dem inte utan kapslar i stället in dem, allt mer och mer svår genomträngligt i takt med att vi bekräftar oss i dem.

Vad är det egentligen som förändrar en människa?

Vår tid har ett färdigt svar på den frågan: kunskap. Om jag bara förstår mig själv bättre kommer resten att ordna sig. Och vi förstår oss själva bättre än någon generation före oss. Vi har böcker om våra mönster, poddar om vår barndom, tester som beskriver vår personlighet med fyra bokstäver.

Mycket av detta är gott. Kunskap öppnar fönster.

Ändå gör den sällan hela arbetet. De flesta av oss vet redan vad som skulle behöva förändras i våra liv. Vi har vetat det länge. Den som alltid säger ja vet precis i vilket ögonblick det hade behövts ett nej. Den som jäktar vet vad jäktet kostar. Vi kan se mönstret klart som på en karta – och ändå gå vilse i samma karta samma eftermiddag.

Viljestyrkan då? Den räcker längre än vi ibland tror. Människor slutar röka, börjar träna, håller tyst när de vill explodera. Men alla som kämpat med något djupt sittande vet hur det brukar sluta: viljan tröttnar. Den är som en muskel, och muskler behöver vila. Det som bor i hjärtat sitter kvar när viljan sover.

Då återstår frågan, lite naknare än förut. Vad är det som förändrar en människa – på djupet, där det räknas?

Jesus fick en gång en fråga om renhet. Det handlade om händer och skålar, om vad man får äta och hur man ska tvätta sig. Mitt i den diskussionen säger han något som måste ha tagit andan ur åhörarna:

Inifrån, från människornas hjärtan, utgår onda tankar ...

Markusevangeliet 7:21

Med en enda mening flyttar han hela frågan. Bort från ytan, bort från reglerna, in i människans mitt. Vill du veta var livet avgörs, säger han – se på hjärtat.

Och hjärtat, i Ordets språk, finns mer än känslor. Hjärtat *är* det vi älskar. Det vi längtar efter när ingen ser oss. Det vi tänker på när tankarna får gå fritt.

Swedenborg säger det med en mening så enkel att man nästan missar den: människan *är* sin kärlek. Följ en människas kärlek, så ser du vart hennes liv är på väg. Våra handlingar är kärlekens fotspår.

Om *det* stämmer, förstår vi varför kunskap och viljestyrka bara når halvvägs. De arbetar på ytan av något som har sitt fäste djupare ner. Ett mönster som återkommer år efter år gör det därför att någonting i oss fortfarande håller det kärt – ofta utan att vi själva vet om det.

Verklig förändring måste alltså nå kärleken själv. Men hur når man dit?

Det är här Swedenborg fäller den mening som han återkommer till i nästan allt han skrivit om det andliga livet. Han sammanfattar hela vägen i sju ord:

Sky det onda såsom synd emot Gud.

Första gången man hör den kan den låta gammaldags. Men lyssna noga på meningen. Varje ord är valt med stor omsorg.

Börja med det första ordet: sky.

Det är ett stillsamt ord. Swedenborg skriver varken bekämpa, undertrycka eller hata. Han skriver sky.

Vi skyr sådant som vi har förstått. Den som en gång blivit sjuk av mat som stått framme för länge behöver ingen regel för att låta bli nästa gång. Kroppen har lärt sig. Blicken vänder sig bort av sig själv, utan kamp, nästan utan tanke.

Ett litet barn måste höra varningen: rör inte plattan, den är het. Några år senare behövs inga varningar. Erfarenheten bor i handen.

Kanske är det just en sådan förändring Swedenborg beskriver. En långsam omvändning av själva smaken. Det som en gång lockade börjar förlora sin lyster, därför att vi har sett vad det gör – med oss, med människorna omkring oss, med det liv vi innerst inne vill leva. Att sky är kärlekens sätt att säga nej. Ett nej som växer inifrån.

Livsvisdom?

Så långt kunde detta vara vilken god livsvisdom som helst. Var klok, undvik det som skadar dig. Men meningen fortsätter: såsom **synd** emot Gud. Och där händer något med alltsammans.

Synd. Ordet har nästan försvunnit ur vårt språk, och när det dyker upp bär det ofta en klang av skuld och dom. Hos Swedenborg betyder det något mycket bestämt, och något annat än vi kanske väntar oss.

Herren är kärleken själv och visheten själv. Han upphör aldrig att älska människan. Aldrig. Vad vi än gör står den kärleken kvar, som solen står kvar bakom molnen. Det som står på spel när vi gör det onda är därför något annat än Herrens kärlek till oss. Det som står på spel är vår öppenhet för Herrens kärlek. En synd är det i mitt liv som stänger dörren – och dörren stängs alltid inifrån.

När jag börjar se mina mönster i *det* ljuset – förändras något i själva motivet. Frågan växer. Den handlar då om mer än att lyckas med mitt liv eller bli en bättre version av mig själv. Den blir en fråga om närhet: hur vill jag leva inför Honom som är Kärleken själv? Vad vill jag släppa in – och vad har jag låtit stå i vägen?

Handlingen är densamma som förut, samma nej till samma vana. Men motivet har fått ett ansikte.

Praktisk

Swedenborg är förvånansvärt praktisk på den här punkten. I boken *Läran om livet* skriver han att den som avstår från det onda av andra skäl – för anseendets skull, för att det straffar sig – egentligen bara flyttar det onda inomhus. Fasaden blir prydlig. Roten sitter kvar och väntar på bättre tider.

Titeln på kapitel 14 i boken *Läran om livet* är:

Om vi vänder oss bort från det onda av andra orsaker än att det är synd, vänder vi oss inte alls bort från det, utan vi gör det endast för att det inte ska synas inför världen.

Det kan låta strängt. Men egentligen är det befriande. För det betyder att Herren siktar på roten, på kärleken själv – och att han är beredd att göra det arbete som vi aldrig förmår göra på egen hand.

Jesus använder en bild som säger allt detta utan ett enda abstrakt ord:

Jag är vinstocken, ni är grenarna. Om någon förblir i mig och jag i honom, bär han rik frukt, ty utan mig kan ni ingenting göra.

Johannesevangeliet 15:5

Grenen sitter stilla. Den håller sig till stammen, genom vår och frost och torka, och en dag hänger frukten där. Ingen ansträngning i världen hade kunnat pressa fram den; allt som behövdes fanns i saven, och saven kom från stammen. Grenens hela konst är att förbli. Kanske är det därför Jesus väljer just det ordet: förbli i mig. Swedenborg har ett eget uttryck för den hemligheten: människan ska handla såsom av sig själv.

Människan ska handla såsom av sig själv.

Vi väljer, vi anstränger oss, vi säger vårt nej och börjar om när det misslyckas. Allt det är verkligt, och det är vårt. Samtidigt strömmar kraften till det goda från Herren, tyst som sav genom en gren.

Hur ser det då ut i vardagen?

Swedenborg beskriver en ordning som är nästan förbluffande enkel. Rannsaka dig själv. Se ditt onda – något bestämt, med namn. Erkänn det. Be Herren om hjälp. Avstå sedan, därför att det skiljer dig från Honom. Man börjar med ett enda mönster. En ton i rösten. En tanke man brukar ge husrum. Det räcker att börja där det gör ont, och att börja smått.

Och sedan – vänta. Förändring i Guds rike liknar hur träd växer. Ingen har någonsin sett ett träd växa; man ser bara, en dag, att det har vuxit. Så arbetar Herren i en människa. Stilla, tålmodigt, underifrån.

Kanske märker vi hans arbete oftast i något mycket litet. Mitt i den invanda reaktionen, en halv sekund innan orden hinner ut, kommer en stilla tanke: jag behöver inte svara så här. Det finns en annan väg.

Den rösten gör inget väsen av sig. Den tvingar ingen. Den väntar.

Swedenborg skulle säga att Herren aldrig upphör att tala just så. Vid varje korsning, hur liten den än är, håller han en dörr öppen mot ett annat val. Vår frihet är Honom helig – den är ju själva rummet där kärleken kan bo.

Vad är det då som förändrar en människa?

Jag tror att svaret till slut är detta: hon börjar älska något annat mer än det som hittills har bundit henne. Och den kärleken kan ingen tillverka åt sig själv. Den tas emot, dag för dag, som grenen tar emot saven – medan vi gör vårt: ser, erkänner, ber, och vänder oss bort från det vi nu förstår stänger dörren.

Nästa gång vi hittar en sådan gammal lista, med samma ord i vår egen handstil, kan vi minnas detta. Ögonblicket är ingen dom över oss. Det är en inbjudan. Någon står vid dörren, och han har stått där hela tiden.

Sky det onda såsom synd emot Gud.

Sju enkla ord. Och i dem en hel väg hem.

Amen